

**DEMOGRAFIYA
VA MEHNAT
BOZORI**

**2025-yil
4-son**

Elektron ilmiy-ommabop jurnal
Электронный научно-популярный
журнал
Electronic popular science journal

BOSH MUHARRIR:

Umurzoqov Bahodir Xamidovich

MUHARRIR:

Bahriddinova Muazzam Azam qizi

TAHRIR HAY' ATI:

Abduraxmonov Qalandar Xodjaevich, i.f.d., akademik.

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof.,

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof.,

Axmedov Durbek Qudratillaevich, i.f.d., professor

Umurzakov Baxodir Xamidovich, i.f.d., prof.,

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, i.f.d., prof.,

Arabov Nurali Uralovich, i.f.d., prof.,

Abduraxmonova Gulnora Qalandarovna, i.f.d., prof.,

Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna, i.f.d., prof.,

Irmatova Aziza Baxromovna, i.f.d., prof.,

Tojiyeva Zulxumor Nazarovna, g.f.d., professor

Isayev Faxriddin Ikramovich, i.f.d., prof.

Usmanov Anvar Saidmaxmudovich, i.f.d., professor

Qodirov Abdurashid Madjidovich, i.f.d., professor

Hermann Sterzinger, i.f.d., professor (Germaniya)

Ergashxodjaeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., professor

Tomash Kuchera, i.f.d., professor (Chexiya)

Abrorov Sirojiddin Zuxriddin o'g'li, PhD

Shakarov Zafar Gaffarovich, PhD, dotsent

Maxmudov Asliddin Sirojiddin o'g'li, PhD

Gulmurodov Kamoliddin Abduqodir o'g'li, PhD

Asqarova Muhabbat Ibraximovna

Bahriddinova Muazzam Azam qizi

MUNDARIJA

Абдурахманов Каландар Ходжаевич

Модель компетенций и траектории повышения квалификации в профессиональном образовании в условиях внедрения искусственного интеллекта..... 5

Зокирова Нодира Каландаровна

Человеческий капитал и креативная экономика регионов Узбекистана оценка потенциала и точки роста..... 19

Усманов Анвар Саидмахмудович

Теоретический аспект устойчивого экономического роста..... 32

Мамадалиева Хафиза Холдаровна

Ўзбекистондаги демографик ўзгаришлар ва уларнинг иқтисодий ўсишга таъсири..... 43

Каримова Дилдора Мирсабитовна

Перспективы трансформации демографического потенциала узбекистана в демографический дивиденд..... 52

Саиджаббор Шоира Саидгаффор кизи

Экономическая самостоятельность женщин — историческая эволюция, изменение роли женщин на рынке труда и влияние социально-экономических факторов..... 60

Карабаева Гулнора Шарафитдиновна

Роль креативного сектора в обеспечении молодёжной занятости на рынке труда..... 69

Eshqulova Xilola Shoyimqul qizi, Muradova Alina Anvar qizi

Qishloq xo'jaligi tarmoqlarida xizmat ko'rsatish sohasidan samarali foydalanish istiqbollari..... 78

Кахрамонов Хуршидjon Шухрат угли

Современные подходы к обеспечению конкурентоспособности предприятий жилищно-коммунального хозяйства..... 85

Abdullayev Habibullo Asadulla o'g'li

Sun'iy intellektning mehnat bozoriga ta'siri: imkoniyatlar va xavf-hatarlar..... 90

Abdurahmonov Azizbek Akram o'g'li

Investitsion muhitni yaxshilash va xorijiy kapital uchun institutsional sharoitlarni takomillashtirish..... 96

Ilyasova Barno Axmadovna

qtisodiyot tarmoqlarini soliqlar orqali tartibga solish va rag'batlantirish samaradorligini oshirish xususida..... 102

Matkarimova Intizor Atabaevna	109
<i>O'zbekiston hududida aholini ro'yxatga olish tadbiriga tayyorgarlik.....</i>	
Khudoyberdiev Sardor Ismailovich	
<i>The impact of small entrepreneurship on the socio-economic development of regions in our country and its econometric analysis.....</i>	119
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li	
<i>Innovatsion iqtisodiyot sharoitida tikuv-trikotaj korxonalarida mehnat bozorining transformatsiyasi va ishlab chiqarishni samarali tashkil etish mexanizmlari.....</i>	129
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li	
<i>Atrof-muhit o'zgarishlari sharoitida iqtisodiy xavfsizlikning strategik ustuvor yo'nalishlarini amalga oshirish istiqbollari.....</i>	134
Egamnazarov Khusniddin Fakhriddin ugli	
<i>Integrating international experience into sustainable tourism development: evidence from Uzbekistan.....</i>	141
Mirzaeva Matluba Gaybulla kizi	
<i>Digitalization of the banking sector in Uzbekistan: drivers and implications for financial stability.....</i>	152
Nasirova Nargiza Tursunpulatovna	
<i>Namangan viloyatini kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari.....</i>	163
Shaxidova Dilafruz Muxtarovna	
<i>Kichik biznesni rivojlantirishda hududiy imkoniyatlardan foydalanish holati: uning muammolari va yechimlari.....</i>	172
Bobomuradova Sarvinoz Ziyadullayevna	
<i>The algorithm for forming transfer prices in trade enterprises and their role in segment reporting.....</i>	180
Batirov Farxad Bakitovich	
<i>Tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirish orqali zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi.....</i>	189
Abdullayeva Aziza Murot qizi	
<i>Ipoteka kreditlash bozorini rivojlantirish istiqbollari.....</i>	194
Alimov Fazliddin Xalimovich	
<i>Qashqadaryo viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar faoliyatini iqtisodiy- statistik tahlili.....</i>	201
Bahriddinova Muazzam Azam qizi	
<i>XItoy davlatida kambag'allikni qisqartirish siyosati.....</i>	209

XITOI DAVLATIDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH SIYOSATI

Bahriddinova Muazzam Azam qizi

TDIU huzuridagi "O'zbekiston iqtisodiyotini
rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari"

ilmiy-tadqiqot markazi katta ilmiy xodimi

ORCID: [0000-0002-3742-5622](https://orcid.org/0000-0002-3742-5622)

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot Xitoy Xalq Respublikasida kambag'allikni qisqartirish siyosatining asosiy yo'nalishlari, amalga oshirilgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar va ularning amaliy natijalarini tahlil qiladi. Xitoyda kambag'allar sonining keskin kamayishi, ayniqsa "Aniq nishonga olingan kambag'allikni kamaytirish" strategiyasining qo'llanilishi natijasi sifatida yuzaga kelgan. Tadqiqotda davlatning institutsional qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, infratuzilmani rivojlantirish, qishloq xo'jaligi samaradorligini oshirish, bandlik va ta'lim dasturlarini kengaytirish orqali aholining hayot darajasini yaxshilashga erishilganligi ko'rsatib beriladi. Ushbu siyosatning o'zbekistonda qo'llash mumkin bo'lgan jihatlari ham asoslab o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Xitoy, kambag'allik, ijtimoiy siyosat, rivojlanish, qishloq hududlari, aholining farovonligi, bandlik, ta'lim dasturlari, sog'liqni saqlash, qishloq xo'jaligi islohotlari, iqtisodiy o'sish, davlat dasturlari, infratuzilma, subsidiya, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, mehnat migratsiyasi, investitsiya, bozor mexanizmi, innovatsiyalar, aholi daromadlari.

ПРАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПО СОКРАЩЕНИЮ БЕДНОСТИ В КИТАЕ

Бахриддинова Муаззам Азам кизи

Старший научный сотрудник

Научно-исследовательского центра

«Научные основы и проблемы развития экономики Узбекистана» при
Ташкентском государственном экономическом университете

Аннотация. Данное исследование посвящено анализу государственной политики Китайской Народной Республики по сокращению бедности и повышению уровня благосостояния населения. Особое внимание уделено стратегии «точечного сокращения бедности», механизму социальной поддержки сельских районов, созданию новых рабочих мест и расширению образовательных программ. В работе раскрываются практические результаты реформ, благодаря которым Китай практически устранил крайнюю бедность, а также

рассматриваются возможности применения данного опыта в контексте социально-экономического развития Узбекистана.

Ключевые слова: Китай, бедность, социальная политика, развитие регионов, сельское хозяйство, инфраструктура, государственные программы, рабочие места, образование, здравоохранение, доходы населения, экономический рост, инновации, рынок труда, социальная поддержка, инвестиции, устойчивое развитие, государственное управление, реформа, благосостояние.

PRACTICAL SIGNIFICANCE OF CHINA'S STATE POLICY ON POVERTY REDUCTION

Bahriddinova Muazzam Azam qizi

Senior Researcher at the Research Center
"Scientific Foundations and Problems of the
Development of Uzbekistan's Economy" under
Tashkent State University of Economics

Abstract. This research examines the practical significance of China's state policy aimed at reducing poverty and improving living standards. The study highlights the effectiveness of China's targeted poverty alleviation strategy, rural development programs, infrastructure expansion, employment generation, and education initiatives. The research also discusses the socio-economic outcomes achieved and explores how China's experience can be adapted to Uzbekistan's development priorities.

Keywords: China, poverty reduction, social policy, rural development, infrastructure, public programs, employment, education, healthcare, income growth, economic development, state regulation, innovation, market reforms, social welfare, investment, human capital, regional development, sustainable growth, living standards.

Kirish.

Kambag'allikni kamaytirish masalasi har bir davlatning ijtimoiy-iqtisodiy siyosatida muhim strategik vazifalardan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda Xitoy Xalq Respublikasi mazkur yo'nalishda erishgan yutuqlari bilan jahon hamjamiyatida alohida e'tibor qozongan. Xitoyda olib borilgan ijtimoiy islohotlar, qishloq hududlarida infratuzilma qurilishi, ta'lim va tibbiy xizmatlarga teng imkoniyat yaratish, aholining o'zini o'zi band qilishiga sharoit yaratish kabi omillar kambag'allik darajasini keskin kamaytirishga xizmat qilgan. Mazkur siyosat natijasida 1980-yillardan 2020-yilgacha qariyb 800

milliondan ortiq aholi kambag'allikdan chiqishga erishgani xalqaro miqyosda misli ko'rilmagan hodisa sifatida baholanadi.

Adabiyotlar sharhi.

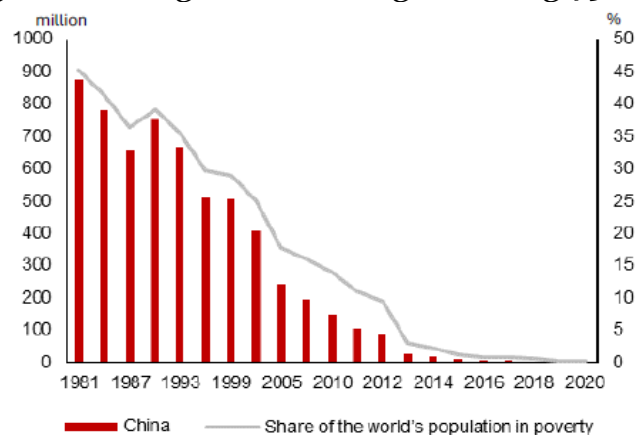
Xitoyda kambag'allikni kamaytirishga qaratilgan siyosatni o'rganish bo'yicha xalqaro ilmiy adabiyotlarda keng ko'lamli tadqiqotlar uchraydi. Tadqiqotchilar (Ravallion, 2019; Lin & Wang, 2020) fikriga ko'ra, Xitoyning muvaffaqiyati bir nechta asosiy omillar bilan bog'liq: bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonining bosqichma-bosqich amalga oshirilishi, qishloq xo'jaligida yer islohotlari, davlat boshchiligida investitsiya oqimining oshirilishi va inson kapitaliga qaratilgan strategiyalar. Shuningdek, Fan, Kanbur va Zhang (2011) kabi olimlar Xitoyda hududlar o'rtasidagi tengsizlik muammosi ham mavjud bo'lganini va uni kamaytirishda infratuzilmaviy loyihalarning hal qiluvchi ahamiyat kasb etganini ta'kidlaydi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqotda: qiyosiy tahlil, statistik ma'lumotlarni tahlil qilish, tizimli yondashuv, ekspert baholash metodlardan foydalanildi

Tahlil va natijalar muhokamasi.

O'tgan qirq yil ichida Xitoy 800 milliondan ortiq odamni o'ta kambag'allikdan chiqardi (1-rasm), shu tariqa, xuddi shu davrda, ya'ni 1981 yildan 2020 yilgacha bo'lgan davrda global kambag'allikning 75 foizini qisqartirdi.

Source: World Bank PovcalNet.

Note: Poverty population is measured using the World Bank's international poverty line USD 1.90 per person per day, 2011 purchasing power parity.

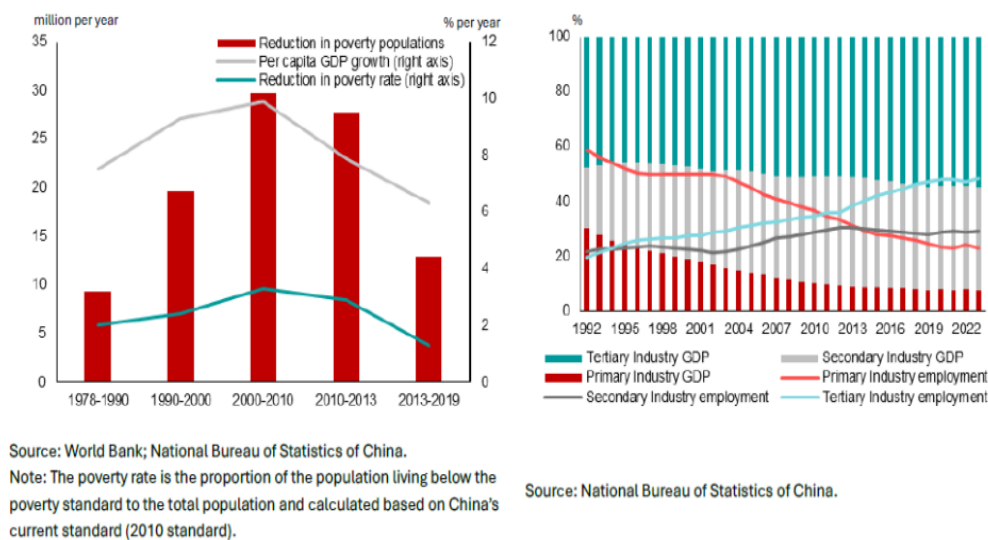
1-rasm. Xitoyda kambag'allik darajasi statistikasi

2021-yilda Xitoy o'zining milliy standartlari asosida mutlaq kambag'allikka qarshi kurashda "to'liq g'alaba"ni e'lon qildi va BMTning 2030-yilgacha barqaror rivojlanish kun tartibida belgilangan muddatdan o'n yil oldin kambag'allikni

kamaytirish maqsadiga erishdi. Xitoyning kambag'allikni kamaytirish tezligi va miqyosi jahon tarixida tengsizdir.

Xitoyning mutlaq kambag'allikni bartaraf etishdagi muvaffaqiyati mamlakatning keng qamrovli iqtisodiy islohoti va kambag'allikka barham berish bo'yicha moslashtirilgan ishlar bilan bog'liq.

1978 yilda islohotlar va ochiqlik boshlanganidan beri Xitoy bir necha o'n yilliklar davomida jadal iqtisodiy o'sishni boshdan kechirdi. Islohot va ochiqlikning afzalliklari kambag'allikni qisqartirish bilan uzviy bog'liqdir. Darhaqiqat, YaIM o'sishi va mutlaq kambag'allikni tugatish o'rtasida yuqori bog'liqlik mavjud (2-rasm).

2-rasm. Xitoyda kambag'allik darajasi statistikasi

Birinchidan, qishloq xo'jaligini rivojlantirish Xitoyning kambag'allikni qisqartirish bo'yicha ishida hal qiluvchi rol o'ynadi, chunki mamlakatda kambag'allik asosan qishloq joylarda to'plangan. Xitoyning iqtisodiy islohotlari qishloq xo'jaligida mehnat unumdorligini sezilarli darajada oshirdi, mehnatning qishloq xo'jaligidan yuqori mahsuldorlikka ega bo'lgan ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalariga o'tishini osonlashtirdi va umumiy omil unumdorligini oshirdi. Fermerlar daromadlarini oshirish bilan bir qatorda, hosildorlikni oshirish ortiqcha ishchi kuchini boshqa tarmoqlar va shaharlarga chiqarishga yordam berdi va shu bilan uy xo'jaliklari uchun daromad manbalarini diversifikatsiya qildi.

Ikkinchidan, urbanizatsiya ham kambag'allikni qisqartirish ishiga ko'p jihatdan foyda keltirdi. Xitoyning tez iqtisodiy o'sishi sezilarli urbanizatsiya bilan birga keldi. Xitoyda shahar aholisi 1980-yildagi 200 milliondan 2023-yilda 933 millionga oshgan, shu davrda urbanizatsiya darajasi 19,4 foizdan 66,2 foizga oshgan. Urbanizatsiya mehnat muhojirlarini yuqori maoshli ish bilan ta'minlash

va ularning turmush darajasini ko'tarish orqali kambag'allikni kamaytirishga bevosita hissa qo'shdi.

Bundan tashqari, urbanizatsiya mehnat muhojirlarini yaxshi maoshli ish o'rinlari bilan ta'minlash va shu tariqa qishloqdagi ota-onalariga pul o'tkazmalarini jo'natish va fermerlar mahsulotlari uchun kengroq bozor taklif qilish orqali qishloq joylarda kambag'allikni bilvosita engillashtirdi.

Uchinchidan, sanoatlashtirish jarayoni kambag'allikni qisqartirish bo'yicha ish olib bordi. Xitoyning jadal sanoatlashuvi nafaqat qishloq aholisini ish bilan ta'minlash imkoniyatlarini yaratdi, balki qishloq joylardan arzon ishchi kuchi etkazib berishdan ham foyda ko'rdi. 1992 yildan 2023 yilgacha ikkilamchi sanoatning YaIMdagi ulushi 22 foizdan 38 foizgacha oshdi (3-chizma), bunda umumiy omil unumdorligi sezilarli darajada yaxshilandi.

Xitoy hukumati 1986, 1994, 2001 va 2011 yillarda kambag'allikni qisqartirish bo'yicha to'rtta asosiy rejani joriy qildi. 1980-yillarning o'rtalarida hukumat "birinchi navbatda ba'zi hududlar va odamlarning boy bo'lishiga imkon berish" siyosatini taklif qildi. Keyinchalik, Davlat Kengashi, Xitoy Vazirlar Mahkamasi, tuman darajasida aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromadlar asosida 391 ta kambag'al tumanlarni aniqlash uchun kambag'allikni kamaytirish va rivojlantirish bo'yicha yetakchi guruhni tuzdi. Harakatning asosiy yordami rivojlanish fondlari, subsidiyalangan kreditlar va yordam dasturlari bilan ta'minlandi.

"8-7 kambag'allikni qisqartirish rejasi (1994-2000)" yetti yil ichida 80 million kambag'al aholining oziq-ovqat va kiyim-kechak ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan edi. U kambag'al okruglar uchun mezonlarni qayta ko'rib chiqdi va belgilangan kambag'al okruglar sonini 592 taga oshirdi. 2001-10 yillardagi Qishloqlarda kambag'allikni yumshatish va rivojlantirish dasturi kambag'allik darajasi yuqori bo'lgan hududlarga, jumladan, etnik ozchilik mintaqalari, inqilobiy eski hududlar, chegara hududlari va Xitoyning markaziy va g'arbiy qismidagi og'ir kambag'allashgan hududlarga qaratilgan bo'lib, kambag'al okruglar sonini 725 taga yetkazdi. Va 2011-20 yilgi rejada Qishloqlarda kambag'allikni yumshatish va rivojlantirish dasturiga alohida e'tibor qaratilib, ba'zi tumanlar va 14 tuman muhim hududlar sifatida belgilandi. 2013-yildan keyin ham kambag'allikni maqsadli yo'lga qo'yish bo'yicha sa'y-harakatlar davom etib, kambag'allikni aniq aniqlash va ularga ilmiy va oqilona vositalar yordamida samarali yordam ko'rsatish zarurligini ta'kidladi.

Turli xil chora-tadbirlar, jumladan, kambag'allikni bartaraf etish dasturi, rivojlanishga yo'naltirilgan siyosat, ijtimoiy xavfsizlik tizimini isloh qilish va maqsadli aralashuvlar kombinatsiyasi Xitoyning kambag'allikka qarshi kurashida samarali ekanligini isbotladi.

Bundan tashqari, Xitoy rasmiylari kambag'allikdan xalos bo'lish kambag'al odamlarning daromadlarini oshirishdan ko'ra ko'proq ekanligini tan oldi.

Infratuzilma va sog'liqni saqlash sohasiga yo'naltirilgan yirik investitsiyalar, shuningdek, ijtimoiy xizmatlar ko'lamini kengaytirish nafaqat to'g'ridan-to'g'ri foyda keltirdi, balki sezilarli ijobiy tashqi ta'sirlarni ham keltirib chiqardi va shu orqali umumiy turmush darajasini oshirishga xizmat qildi.

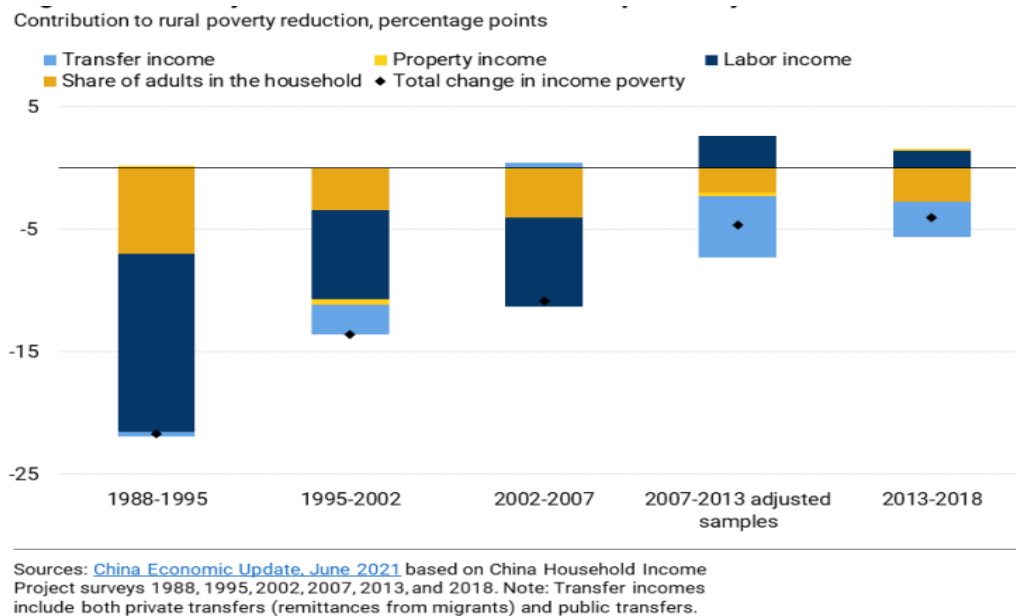
Mintaqaviy va demografik jihatdan sezilarli tafovutlarga ega bo'lgan Xitoy kabi yirik mamlakatda kambag'allikka barham berish monumental vazifadir. Xitoyning kambag'allikni bartaraf etishdagi yutug'i uning xalqqa yo'naltirilgan rivojlanish falsafasining namunasidir va uning tajribasi boshqa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun qimmatli tushunchalarni taqdim etadi.

Kambag'allikni yo'q qilish Xitoyni modernizatsiya qilish uchun yo'l ochgan bo'lsa-da, bu mamlakatning yakuniy maqsadi emas. Xitoyning 2035 yilga borib umumiy farovonlik yo'lida sezilarli muvaffaqiyatga erishish bo'yicha yangi maqsadi bor. Shu sababli, global geoiqtisodiy parchalanish va muhim ichki iqtisodiy muammolarga qaramasdan, Xitoy hukumati kambag'allikni yo'qotish bo'yicha dinamik ravishda o'zgartirilgan, maqsadli siyosatni amalga oshirishda davom etishi va odamlarning yana kambag'allik sari qaytishi xavfidan ogoh bo'lishi kerak.

Joriy yilning boshida Xitoy hukumati mutlaq qashshoqlikni yo'q qilganini e'lon qildi, bu qishloq joylariga qo'llaniladigan kuniga bir kishi uchun 2,30 dollarga teng standart ekvivalentiga nisbatan o'lchanadi. Xitoy Milliy Statistika Byurosining 2018 yil uchun mavjud bo'lgan uy xo'jaliklarining daromadlari, xarajatlari va turmush sharoiti bo'yicha so'nggi so'rovi ma'lumotlariga ko'ra, xalqaro qashshoqlik chegarasi kuniga 1,90 dollarga teng, qashshoqlik darajasi 0,5 foizdan pastga tushgan. Bu shuni ko'rsatadiki, Xitoy 1980 yildan beri kambag'allar sonini 800 millionga kamaytirdi. Aniq raqamlar qanday bo'lishidan qat'i nazar, Xitoyning qashshoqlikni qisqartirishi ajoyib yutuqdir. Biroq, bu Xitoyning harakatlarining oxiri bo'lishi mumkin emas. Mamlakat 2020-yillarga qarar ekan, rasmiylar o'tgan 40 yildan qanday saboq olishlari mumkin va siyosatda nimalarga e'tibor qaratish lozim?

1980-yildan beri Xitoyning qashshoqlikni kamaytirish muvaffaqiyati birinchi navbatda barqaror iqtisodiy o'sish tarixidir. Islohotlarning birinchi o'n yilligi qishloq xo'jaligida tez daromad keltirdi, chunki Xitoy Mao davridagi eng katta buzilishlarni olib tashladi. Ikkinchi o'n yillikda islohotlar kengayib, chuqurlashib borar ekan, shaharda ham, qishloqda ham sanoat yetakchi o'rinni egalladi. Uchinchi o'n yillikda Xitoyning eksportga yo'naltirilgan qirg'oqbo'yi hududlari dinamikasi yanada ichki qismlarga tarqaldi, chunki shahar markazlariga migratsiya tezlashdi, infratuzilmaga investitsiyalar (masalan, "G'arbiy rivojlanish strategiyasi" bilan) ko'paydi va Xitoy hududining ortib borayotgan qismi iqtisodiy jihatdan global qiymat zanjirlariga integratsiyalashdi. Ushbu o'n yillikda Xitoyning ijtimoiy siyosati kengaygan, jumladan, eng qoloq tumanlarda joylarga asoslangan aralashuvlar va Xitoyning

qishloq aholisi uchun asosiy xavfsizlik tarmog'i yaratilgan. Oxirgi o'n yillikda ushbu ijtimoiy siyosat kengaytirildi va so'nggi besh yil ichida qashshoqlikka barham berish bo'yicha maqsadli kampaniya yakunlandi. Faqatgina ushbu yakuniy davrda transfertlar mehnat daromadlariga qaraganda qashshoqlikni kamaytirishning muhim omiliga aylandi (1-rasmga qarang).

3-rasm. Xitoyda kambag'allik darajasi statistikasi

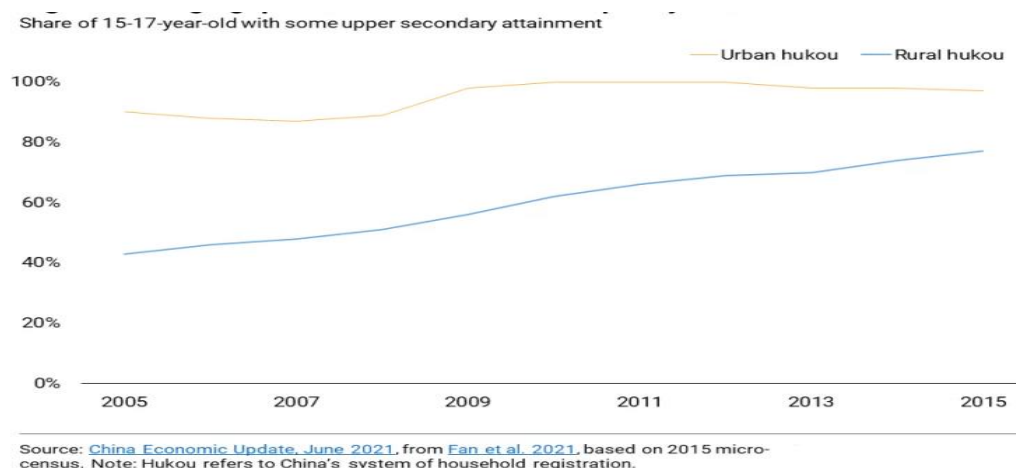
1980 yildan beri Xitoyning qashshoqlikni kamaytirish tezligi va ko'lami qisman boshlang'ich nuqta bilan bog'liq. Martin Ravallion ta'kidlaganidek, 1980 yilda Xitoy dunyodagi eng kambag'al mamlakatlardan biri bo'lgan va shunga qaramay, nisbatan sog'lom va yaxshi ma'lumotli aholiga ega edi - daromad darajasi ancha yuqori bo'lgan boshqa Sharqiy Osiyo mamlakatlari bilan taqqoslangan. Xitoyning jamg'arma stavkalari ham yuqori va er taqsimoti teng edi - dastlabki sharoitlar Sharqiy Osiyoning boshqa mamlakatlariga 1960 va 1970 yillarda tez o'sishga imkon berdi. 1980-1990-yillarda Xitoy shu tariqa o'z tengdoshlarini ma'lum darajada ortda qoldirdi.

Bozorga yo'naltirilgan islohotlar iqtisodiy imkoniyatlarning kengayishiga turtki bo'ldi. Xitoyning asosan qishloq va agrar mamlakatdan asosan shahar, sanoat quvvatiga aylantirilishi mamlakatning qiyosiy ustunligi, tegishli rag'batlantirishni yaratish uchun bozor signallaridan foydalanish va siyosatni sinab ko'rish uchun mintaqaviy hukumatlar o'rtasida raqobat va samaradorlikni oshirish uchun kompaniyalar o'rtasida amalga oshirildi. Xitoy asta-sekin bozor imtiyozlarini joriy qildi. Ammo uning o'zgarish va o'sish tarixi rivojlanishning klassik iqtisodiy nazariyalari bilan mos keladi.

Bozor va biznes yetakchi rol o'ynagan bo'lsa-da, davlat siyosati ham muhim rol o'ynadi. Xitoy davlati yuqori ma'muriy salohiyatga ega va hukumat

bundan jamoat mollari bilan ta'minlash va jamoaviy harakatlardagi muvaffaqiyatsizliklarni bartaraf etish uchun foydalangan. Bu qishloqlarning shahar iqtisodiyoti bilan integratsiyalashuviga yordam bergan davlat infratuzilmasini kengaytirish va qashshoqlikni maqsadli qisqartirishda manfaatdor tomonlarni muvofiqlashtirishda yaqqol namoyon bo'ladi. Xitoyning davlat xizmatini boshqarishda yuqori quvvatli rag'batlantirish kuchli ishlash yo'nalishini yaratdi, yuqori darajadagi markazsizlashtirish esa siyosatni mahalliy sharoitga moslashishga imkon berdi.

Xitoyning bugungi sharoiti kambag'allar orasida o'sish va daromad olish uchun aralash istiqbollarni yaratadi. Xitoyning texnologik imkoniyatlari va yetakchi kompaniyalarining raqobatbardoshligi yuqori daromadli mamlakatlar bilan teng, eng yaxshi natijalarga erishgan maktablari va o'quvchilari dunyoda birinchi o'rinda turadi. Ammo bu imkoniyatlar keng tarqalgan emas. Xitoy kompaniyalari bo'ylab mahsuldorlik darajasining tarqalishi yuqori. Ishchi kuchining o'rtacha ta'lim darajasi yuqori daromadli mamlakatlar bilan solishtirganda past va yaxshi ta'lim olish imkoniyati tengsizligicha qolmoqda (2-rasm). Xitoy bu tengsizliklarga ko'proq e'tibor qaratishi kerak.

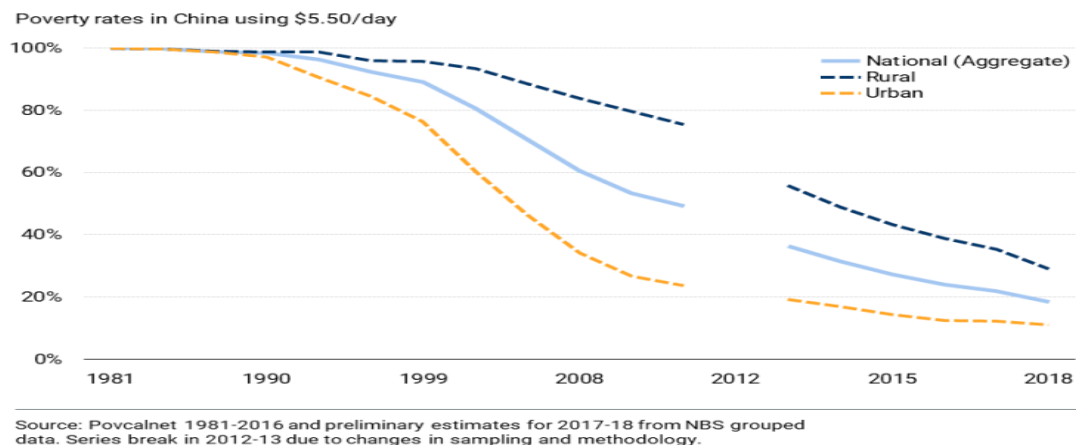

4-rasm. Xitoyda kambag'allik darajasi statistikasi

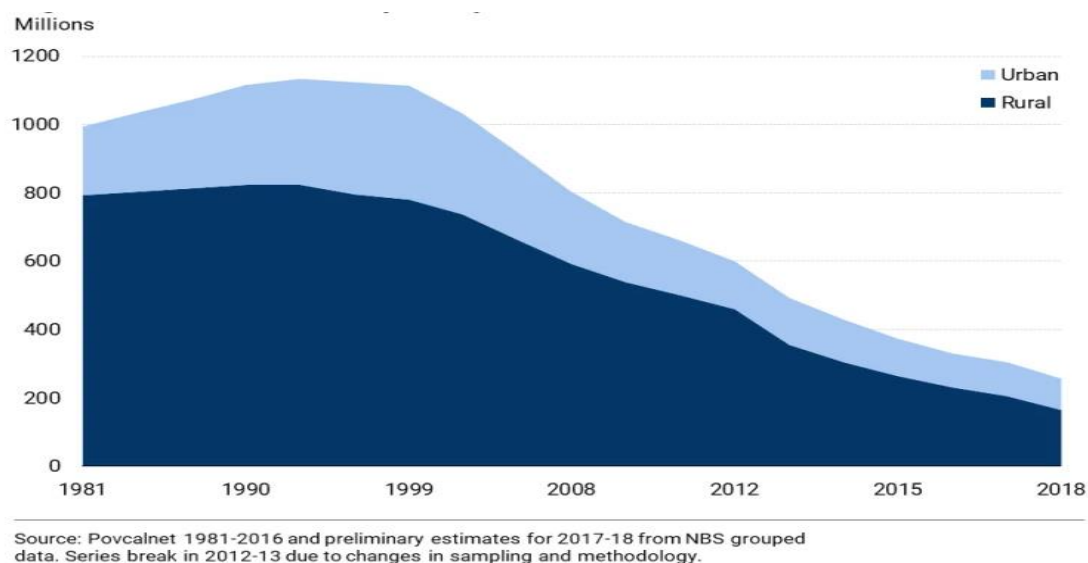
Bozorga yo'naltirilgan islohotlar texnologik imkoniyatlarning keng tarqalishi va sifatli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilash uchun muhim katalizator bo'lishi mumkin. Kompaniyalar o'rtasida moliya va yerga kirishda o'yin maydonini tenglashtirish kichik va o'rta biznesning istiqbolli rivojlanishiga va kelajak ish o'rinlarini yaratishga yordam beradi. Hukou bilan bog'liq qolgan mehnat harakatchanligiga cheklovlarni olib tashlash maktab o'quvchilarining hozirgi avlodiga shaharlarda yaxshiroq ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanishga, ijtimoiy harakatchanlik va iqtisodiy imkoniyatlarni yaxshilashga yordam berishi mumkin. Bu vaqt o'tishi bilan malakali ishchi kuchi, jumladan, shahar xizmat ko'rsatish sohasida

yetishmovchilik xavfini yumshatishga yordam beradi, bu esa kelajakda hosildorlikning o'sishiga olib keladi.

Xitoyning ma'muriy salohiyati yuqori daromadga o'tishda muhim ahamiyatga ega, ammo hukumatning kambag'al va zaif qatlamlarni qo'llab-quvvatlashdagi roli o'zgarishi kerak. Xitoyning qashshoqlik chegarasi yuqori o'rta daromadli mamlakatlardagi darajadan past va o'rta daromaddan yuqori bo'lgan mamlakatlarga xos kuniga 5,50 dollarning yarmidan kam. Yuqori qatorni qabul qilish kambag'allarning profilini o'zgartiradi: 5,50 dollarga, taxminan 180 million kambag'alning uchdan bir qismi, masalan, shaharlarda bo'ladi va ularning ko'pchiligi qishloq xo'jaligidan tashqari norasmiy mehnat muhojirlari bo'ladi. Ushbu guruhlar orasida kambag'allik ko'proq vaqtinchalik bo'lib, ishsizlik va sog'liqni saqlash va ta'lim xarajatlari bilan bog'liq. Ijtimoiy siyosat bu farqlarni tan olishi kerak, xuddi qashshoqlikni maqsadli qisqartirish qishloq joylaridagi uy xo'jaliklarining ehtiyojlarini baholashga asoslangan.

5-rasm. Xitoyda kambag'allik darajasi statistikasi

6-rasm. Xitoyda kambag'allik darajasi statistikasi

Mutloq qashshoqlikni yo'q qilgandan so'ng, Xitoy umumiy farovonlikka erishish uchun 2035 yilni maqsadli sana sifatida belgiladi. Bu barcha Xitoy fuqarolariga munosib turmush darajasini ta'minlash imkoniyatini berish deb tushuniladi. Ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa xizmatlardan teng foydalanishni ta'minlash, innovatsiyalar va texnologiyalarning tarqalishini rag'batlantirish uchun bozor signallari va raqobatdan foydalanish va ijtimoiy transfertlarni asosiy zaifliklarga yo'naltirish va Xitoy fuqarolariga tez ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar xavfini boshqarishda yordam berish uchun hukumat siyosatini qayta-qayta tuzatish - bular o'tgan 40 yil saboqidir. Ular kelajakdagi yo'lda Xitoyga yaxshi xizmat qilishda davom etadilar.

Xulosa va takliflar.

Xitoy Xalq Respublikasining kambag'allikni qisqartirish siyosati XX–XXI asr ijtimoiy-iqtisodiy tarixida yirik va muvaffaqiyatli islohotlar qatoriga kiradi. Xitoy tajribasi shuni ko'rsatadiki, kambag'allikni kamaytirish jarayoni faqat iqtisodiy o'sishni ta'minlash bilan cheklanmaydi, balki davlat boshqaruvi, ijtimoiy himoya, inson kapitaliga sarmoya, innovatsion yondashuvlar va hududiy rivojlanish strategiyalarining uyg'unligiga tayanadi. Xitoyda uzoq yillar davomida amalga oshirilgan "aniq nishonga olingan kambag'allikni kamaytirish" modeli aholining har bir qatlamiga ehtiyojga mos yo'naltirilgan yordam ko'rsatish orqali natija bergan.

Tadqiqotdan ma'lum bo'ldiki, agrar sektorni modernizatsiya qilish, qishloq xo'jaligida bozor tamoyillarini kengaytirish, infratuzilmani rivojlantirish, bandlik va ta'lim dasturlarini kuchaytirish kambag'allikni kamaytirishda hal qiluvchi rol o'ynagan. Ayniqsa, qishloq hududlariga investitsiyalar oqimini oshirish, qishloq aholisi uchun o'rta va yuqori malakali ish o'rinlarini tashkil etish, mahalliy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash natijasida aholining daromad barqarorligi ta'minlandi.

Mazkur tajribani O'zbekiston sharoitida qo'llash ehtiyojmand aholini aniq identifikatsiya qilish, qishloq hududlarida infratuzilma va transport-logistika imkoniyatlarini kengaytirish, kasb-hunar o'qitish markazlarini rivojlantirish, mahalliy tadbirkorlikka imtiyozli kredit va grantlar ajratish kabi yo'nalishlarda foydali bo'lishi mumkin. Shuningdek, aholining daromad manbalarini diversifikatsiya qilish, hududlar o'rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishga qaratilgan kompleks dasturlar ishlab chiqilishi maqsadga muvofiqdir.

Shunday qilib, Xitoyning kambag'allikni qisqartirish siyosati nafaqat ichki taraqqiyotga xizmat qilgan, balki rivojlanayotgan davlatlar uchun samarali model sifatida tan olingan. O'zbekiston uchun ushbu tajriba ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish, aholi farovonligini oshirish va barqaror iqtisodiy taraqqiyotga erishishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar:

1. Ravallion M. *Poverty Reduction in China: Past Successes and Future Challenges*. The China Quarterly, 2019.
2. Lin J., Wang Y. *China's Poverty Alleviation Strategy*. Journal of Development Studies, 2020.
3. Fan S., Kanbur R., Zhang X. *China's Regional Inequality and Policy*. Journal of Economic Geography, 2011.
4. Jo'rayev A. *Xitoy modelining O'zbekiston sharoitida qo'llanish imkoniyatlari*. "Ijtimoiy taraqqiyot" jurnali, 2022.
5. China National Bureau of Statistics. *Annual Statistical Report*, 2021.
6. World Bank. *China Poverty and Equity Brief*, 2021.
7. OECD. *Rural Development in China*, 2020.
8. Zhang, L. *Poverty Alleviation through Education in China*. Social Sciences Journal, 2021.
9. Huang, Y. *Targeted Poverty Alleviation: Policy and Implementation*. Asian Economic Papers, 2022.
10. UNDP. *China Human Development Report*, 2019.
11. World Bank. (2021). *Xitoyda kambag'allik darajasi statistikasi*. <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY?locations=CN>
12. https://www.researchgate.net/publication/370682581_Demographic_situation_in_the_territory_of_Uzbekistan_and_its_modern_problems

DEMOGRAFIYA VA MEHNAT BOZORI

BOSH MUHARRIR:

Umurzoqov Bahodir Xamidovich

MUHARRIR:

Bahriddinova Muazzam Azam qizi

